

STORTINGET

Innst. 416 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:238 S (2025–2026)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Julia Brännström Nordtug, Kristian August Eilertsen, Stig Atle Abrahamsen, Anne Grethe Hauan og Bård Hoksrud om justering av terskelverdien for legemidler

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen snarlig justere terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten i tråd med prisutviklingen fra 2016 til 2025.
- Stortinget ber regjeringen årlig inflasjonsjustere terskelverdien basert på pris- og produktivitetstutviklingen i helsetjenesten frem til ny justert alternativkostnad basert på norske forhold er bestemt.
- Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvordan terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten praktiseres i prioriteringsbeslutninger, og vurdere tiltak som sikrer bedre ressursbruk og raske pasienttilgang til effektive behandlinger.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre har uttalt seg til forslaget i brev av 20. april og 18. mai 2026. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen. Det ble åpnet for skriftlige innspill. Komiteen mottok 24 skriftlige innspill innen fristen, og de mottatte innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengeliggjort på sakens side på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Farahnaz Bahrani, Ragnhild Bergheim, Mona Nilsen, Truls Vasvik og Kai Steffen Østensen, fra Fremskrittspartiet, Stig Atle Abrahamsen, Alf Erik Andersen, Kristian August Eilertsen og Anne Grethe Hauan, fra Høyre, Nina Dons-Hansen og Margret Hagerup, fra Sosialistisk Venstreparti, Kathy Lie, fra Senterpartiet, lederen Kjersti Toppe, fra Rødt, Seher Aydar, fra Miljøpartiet De Grønne, Marius Langballe Dalin, og fra Kristelig Folkeparti, Ida Lindtveit Røse, viser til representantforslaget om justering av terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten. Komiteen understreker at prioritering i helse- og omsorgstjenesten reiser viktige spørsmål om ressursbruk, rettferdighet og pasienters tilgang til effektive behandlinger. Komiteen viser til at terskelverdier og alternativkostnad inngår i et større prioriteringssystem, og at dette må bygge på et best mulig faglig og metodisk grunnlag. Komiteen har

mottatt 24 skriftlige innspill i høringsrunden, fra både organisasjoner og legemiddelindustrien.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, merker seg at det i arbeidet med å vurdere eventuell justering av alternativkostnaden og terskelverdiene er pekt på behov for bedre datagrunnlag, blant annet knyttet til pris- og lønnsvekst, produktivitetsutvikling og utviklingen i helse- og omsorgsbudsjettene. Flertallet mener det er viktig at videre arbeid med disse spørsmålene er kunnskapsbasert, åpent og etterprøvbart.

Flertallet viser videre til at regjeringen har varslet en større utredning av alternativkostnaden basert på norske data samt arbeid med metodikk for framtidige justeringer. Flertallet mener dette arbeidet vil være viktig for den videre utviklingen av prioriteringssystemet i helse- og omsorgstjenesten uavhengig av utfallet i denne saken.

Flertallet merker seg samtidig at regjeringen i svarbrevet redegjør for hvordan terskelverdier og prioriteringskriterier praktiseres i dag, og for pågående arbeid for bedre ressursbruk, raskere saksbehandling og mer likeverdig tilgang til effektive behandlingsmetoder. Flertallet understreker betydningen av at prioriteringssystemet har legitimitet, oppleves rettferdig og bidrar til gode beslutninger i hele helse- og omsorgstjenesten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at prioritering i helse- og omsorgstjenesten handler om å bruke fellesskapets ressurser på en rettferdig, bærekraftig og kunnskapsbasert måte. Det er avgjørende at pasienter får rask og likeverdig tilgang til nye, effektive behandlingsmetoder. Samtidig må endringer i prioriteringssystemet vurderes opp mot konsekvensene for andre pasientgrupper og øvrige deler av helse- og omsorgstjenesten.

Disse medlemmer viser til at alternativkostnaden, terskelverdiene, budsjettrammene og prinsippene for prioritering henger tett sammen. Disse medlemmer mener derfor at terskelverdiene ikke kan endres isolert, uten et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om konsekvensene for helsetjenesten samlet sett.

Disse medlemmer merker seg at flere høringsinstanser peker på betydningen av pasienttilgang, forutsigbarhet og legitimitet i prioriteringssystemet. Disse medlemmer merker seg samtidig høringsinnspillet fra Arbeidsgiverforeningen Spekter, som understreker at det ikke bør fattes vedtak om endringer i terskelverdien uten at de økonomiske konsekvensene er forstått og kompensert fullt ut.

Disse medlemmer mener at dette samlet understreker behovet for en grundig og kunnskapsbasert tilnærming. Disse medlemmer viser til at regjeringen, som oppfølging av Stortingets vedtak i behandlin-

gen av Meld. St. 21 (2024–2025) Helse for alle – Rettferdig prioritering i vår felles helsetjeneste, vil gi Direktoratet for medisinske produkter (DMP) i oppdrag å anskaffe en større utredning av alternativkostnaden basert på norske data, som også skal foreslå metodikk og hyppighet for fremtidige justeringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er bekymret for norske pasienters tilgang på nye behandlinger. Den såkalte terskelverdien, som angir hva man som samfunn er villig til å betale når nye helsetiltak skal vurderes, har stått stille uten inflasjonsjustering i over ti år. Det innebærer i praksis at Norges betalingsvillighet for legemidler har blitt redusert år for år, og at man som samfunn verdsetter et godt leveår mindre hvert eneste år i takt med inflasjonen.

Disse medlemmer mener man skal ha respekt for skattebetalernes penger, og fellesskapets ressurser skal forvaltes til det beste for innbyggerne i Norge. Det er derfor bra at Norge har vært gode forhandlere i møte med legemiddelselskapene, og sikret norske pasienter nye, innovative legemidler og behandlinger til lav pris. Verdensbildet har endret seg, og en ser at dette ikke lenger spiller til Norges store fordel. Disse medlemmer viser også til at pris har blitt førende blant de fire legemiddelpolitiske målene. Dette har ført til senere tilgang på legemidler for norske pasienter sammenlignet med andre land, og at man nå risikerer at legemidler ikke blir lansert i Norge og at en ikke er et attraktivt land å se til for å gjennomføre kliniske studier. Det kan føre til at norske pasienter ikke får tilgang på legemidler som kan både redde og gi bedre liv. Disse medlemmer viser til at forslagene har fått bred og tydelig støtte i høringen. Legeforeningen, Kreftforeningen, Legemiddelindustrien (LMI), SMB Norge, NHO Geneo samt organisasjoner som LHL, Lungekreftforeningen, Brystkreftforeningen, Epilepsiforbundet, Gynkreftforeningen, Astma- og Allergiforbundet, Revmatikerforbundet, MS-forbundet, Blodkreftforeningen, Koalisjonen for sjeldne sykdommer og Hodepine Norge uttrykker alle klart og tydelig hvorfor forslagene er relevante og viktige for å sikre pasienter tilgang til nye behandlingsmetoder.

Disse medlemmer viser til at Stortinget behandlet Meld. St. 21 (2024–2025) Helse for alle – Rettferdig prioritering i vår felles helsetjeneste, våren 2025. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i denne saken fremmet tre forslag som handlet om justering av alternativkostnaden, med intensjon om at terskelverdien påfølgende skulle justeres:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig komme tilbake med en justert alternativkostnad for helse- og omsorgstjenesten basert på norske forhold.»

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart justere dagens alternativkostnad for helse- og omsorgstje-

nesten for prisstigning fra den ble innført til og med 2024.’

‘Stortinget ber regjeringen årlig inflasjonsjustere alternativkostnaden for helse- og omsorgstjenesten i samsvar med øvrig prisstigning frem til ny justert alternativkostnad basert på norske forhold er bestemt.’»

Disse forslagene fikk ikke flertall. Disse medlemmer viser til at flertallet i samme sak vedtok at det skulle gjennomføres en hurtigutredning med mål om å justere dagens alternativkostnad for pris- og produktivtetsutvikling, som legger grunnlaget for terskelverdien.

Direktoratet for medisinske produkter (DMP) fikk oppdraget, og de lanserte hurtigutredningen i januar 2026. Rapporten konkluderer med å ikke justere alternativkostnaden og terskelverdien med bakgrunn i forsvakt datagrunnlag. Dette mener disse medlemmer er i strid med Stortingets vedtak. Rapporten har vært på høring og det er sterke reaksjoner fra bransjen, Legeforeningen, Overlegeforeningen, og pasientorganisasjonene, som alle frykter for tilgangen til nye behandlinger for norske pasienter.

Disse medlemmer mener derfor det er på høy tid at terskelverdien nå justeres, og at den justeres i tråd med prisutviklingen som har vært siden den sist ble justert i 2015, samt at det fremover sikres at den årlig inflasjonsjusteres.

Forslag 1: Justering av terskelverdien etter prisutviklingen fra 2016 til 2025

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at terskelverdien er satt til 275 000 kroner, og har stått stille siden 2015, uten inflasjonsjustering. Det innebærer i praksis at Norges betalingsvillighet for legemidler har blitt redusert år for år, og at man som samfunn verdsetter et godt leveår mindre hvert eneste år i takt med inflasjonen. Disse medlemmer mener terskelverdien må justeres, og at det haster.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at terskelverdiene i helsetjenesten tar utgangspunkt i anslaget på alternativkostnaden, men også vektlegger alvorlighet. Disse medlemmer viser videre til at DMP og Helsedirektoratet mener en eventuell justering må vurderes ut fra pris- og lønnsvekst, produktivtetsutvikling og realvekst i helse- og omsorgsbudsjettene.

Disse medlemmer merker seg at pris- og lønnsvekst isolert sett kan tilsa en økning, men at det mangler gode data om produktivtetsutvikling og faktisk helsegevinst i tjenesten. Disse medlemmer deler statsrådets vurdering av at det innebærer større risiko å justere terskelverdiene på et usikkert og mangelfullt grunnlag enn å avvente den større utredningen av

alternativkostnaden basert på norske data. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslaget om en snarlig justering av terskelverdien alene basert på prisutviklingen fra 2016 til 2025.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er lite som tyder på at produktivtetsutviklingen i helsetjenesten bør bidra til å holde alternativkostnaden på dagens nivå. Disse medlemmer viser i den forbindelse til Legeforeningens høringsinnspill:

«Kostnadsnivået i spesialisthelsetjenesten har økt betydelig siden 2016, samtidig som produktivtetsutviklingen har vært svak eller fraværende. Begge disse forholdene trekker i retning av at både alternativkostnaden og terskelverdien bør økes. En slik justering vil bidra til å gjenopprette terskelverdiens reelle nivå og motvirke den utilsiktede innstramningen som har skjedd over tid. Dersom terskelverdien holdes uendret, vil behandlinger som tidligere kunne blitt vurdert som kostnadseffektive, i økende grad falle utenfor.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarlig justere terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten i tråd med prisutviklingen fra 2016 til 2025.»

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet og Raudt meiner ei slik justering av terskelverdien må inn som ein del av regjeringas oppfølging av Stortingets vedtak om justering for pris- og produktivtetsutvikling, jf. Innst. 461 S (2024–2025).

Forslag 2: Årlig justering av terskelverdien

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne viser til at DMP og Helsedirektoratet har vurdert at det ikke foreligger tilstrekkelig datagrunnlag til å anbefale en midlertidig justering eller etablere en systematikk for årlige justeringer nå. Disse medlemmer mener at en modell for jevnlig justering må bygge på et solid faglig grunnlag og ta hensyn til både pris- og lønnsvekst, produktivtetsutvikling og utviklingen i helse- og omsorgsbudsjettene.

Disse medlemmer merker seg at flere høringsinnspill etterlyser større forutsigbarhet og åpenhet om metode. Disse medlemmer mener dette er viktige hensyn som bør inngå i det videre arbeidet, men støtter ikke en årlig inflasjonsjustering før et bedre kunnskapsgrunnlag foreligger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at rapporten fra hurtigutredningen dokumenterer at kostnadsnivået i spesialisthelsetjenesten har økt med om lag 40 pst. fra 2016 til 2025. En justering av terskelverdien utelukkende basert på dette vil innebære en økning fra dagens nivå på 275 000 kroner til om lag 385 000 kroner per kvalitetsjusterte leveår (QALY). Samtidig dokumenterer rapporten ingen produktivtvekst av betydning i samme periode, som er samme type beregning som legges til grunn i andre offentlige utredninger. Disse medlemmer mener derfor det er overraskende at det ikke da kan forventes at også legemidler har økt i pris, og dermed også en justering av terskelverdien.

Disse medlemmer viser til at det er helt ordinær praksis at andre offentlige tjenester, og påfølgende innkjøp og forhandlinger, justeres jevning i takt med utviklingen i BNP. Disse medlemmer mener at det må innføres en fast, årlig mekanisme for justering av alternativkostnaden, slik at systemet blir mer forutsigbart, faglig robust og i tråd med virkeligheten helsetjenesten opererer i.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen årlig inflasjonsjustere terskelverdien basert på pris- og produktivtutviklingen i helsetjenesten frem til ny justert alternativkostnad basert på norske forhold er bestemt.»

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet meiner dette må inn som ein del av regjeringas oppfølging av Stortingets vedtak om justering for pris- og produktivtutvikling, jf. Innst. 461 S (2024–2025).

Forslag 3: Praktisering av terskelverdien og pasienttilgang

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener det er helt nødvendig med større åpenhet om prioriteringsbeslutninger for tilgang av legemidler, og hvordan terskelverdien praktiseres. Målet er at pasienter skal få rask tilgang til nye og effektive behandlingsmetoder, til en pris man er villig til å betale. Men denne prisen har over tid blitt mindre verdt, og betalingsviljen er svekket. Det svekker befolkningens tillit til prioriteringene som gjøres, og til at beslutninger som fattes, ivaretar alle de fire helsepolitiske målene.

Disse medlemmer viser til Legeforeningens høringsinnspill:

«Legeforeningen støtter behovet for økt åpenhet om hvordan terskelverdien praktiseres i prioriteringsbeslutninger. Bedre innsikt i hvordan terskelverdiene faktisk anvendes, vil kunne styrke legitimiteten til prio-

riteringssystemet og bidra til mer konsistent og etterprøvbare praksis.»

Disse medlemmer fremmer med dette følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvordan terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten praktiseres i prioriteringsbeslutninger, og vurdere tiltak som sikrer bedre ressursbruk og raskere pasienttilgang til effektive behandlinger.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen i Meld. St. 21 (2024–2025) har redegjort for hvordan prioriteringskriteriene praktiseres i helse- og omsorgstjenesten, og at regjeringen har igangsatt flere utviklingsarbeider for mer effektiv ressursbruk, raskere og mer likeverdig tilgang til nye og virkningsfulle behandlingsmetoder og styrket legitimitet i prioriteringssystemet.

Disse medlemmer viser videre til at systemet for Nye metoder er evaluert, og at evalueringen følges opp gjennom løpende utviklingsarbeid i samarbeid mellom de regionale helseforetakene og aktørene i systemet. Disse medlemmer merker seg også at det er gitt oppdrag om å evaluere om ordningen for metoder til særskilt små pasientgrupper fungerer etter hensikten.

Disse medlemmer mener det er viktig at prioriteringssystemet er åpent, etterprøvbart og har høy legitimitet. Disse medlemmer viser samtidig til at arbeidet med raskere tilgang til nye metoder må balanseres mot hensynet til bærekraftig ressursbruk, tilgang til alle relevante pasienter og rettferdig prioritering mellom pasientgrupper.

Videre arbeid med prioriteringssystemet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at statsråden vil gi DMP i oppdrag å anskaffe en større utredning av alternativkostnaden basert på norske data senest før sommeren. Utredningen skal gi et bedre estimat for alternativkostnaden i Norge, basert på norske data, og foreslå metodikk og hyppighet for fremtidige justeringer. Flertallet mener dette er en riktig og kunnskapsbasert oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er utålmodige og forventer at statsråden snarest følger opp Stortingets vedtak jf. Innst 461 S (2024–2025), og at det er klart senest innen høsten 2028.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et evidensbasert, robust og anvendbart estimat for alternativkostnaden i helse- og omsorgstjenesten som kan baseres på norske data og legges til grunn for prioriteringer, og utvikle en metode for å jevnlig kunne oppdatere estimatet på alternativkostnaden i fremtidige år, herunder forslag til frekvens på justering. Saken må være klar innen høsten 2028, med en delrapport innen høsten 2027 som presenterer foreløpige funn, relevante faktorer og eventuelle veivalg for hva som kan inngå i alternativkostnad.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det alltid vil være usikkerhet knyttet til alternativkostnaden, og at det ikke er mulig å finne et presist tall på hva alternativkostnaden er. Disse medlemmer støtter at det gjøres en grundig utredning av alternativkostnaden basert på norske data. Dette er likevel ikke til hinder for å justere terskelverdien, da terskelverdien kan inkludere flere hensyn, som for eksempel økt og raskere tilgang på nye behandlinger for pasienter, globale markedshensyn, med videre. Disse medlemmer viser i den sammenheng til at verden har endret seg, og at Norge også må justere politikk deretter. Den amerikanske administrasjonen annonserte i 2025 innføring av «Most Favored Nation» (MFN) på legemidler, noe som skaper usikkerhet for norsk legemiddeltilgang. Disse medlemmer viser til LMIs høringsuttalelse som beskriver dette:

«I 2025 annonserte den amerikanske administrasjonen at de innfører en såkalt Most-Favored Nation(MFN)-politikk for legemidler. I kort betyr dette at USA ønsker at deres legemiddelpriser skal baseres på hva andre land betaler. Lave priser i Norge og andre europeiske land kan derfor få direkte konsekvenser for legemiddelindustriens rammevilkår i sitt største marked globalt. Det gir en risiko for at nye og innovative legemidler blir forsinket, ikke lanseres eller i verste fall tilbakeholdes. Dette bildet forholder en rekke europeiske land seg til nå, og jobber aktivt med å håndtere. LMI mener at dersom Stortinget ikke støtter intensjonen i forslaget som foreligger, vil det sende et svært uheldig og alvorlig signal.»

Disse medlemmer merker seg at regjeringen ikke er villig til å se hvordan alternativkostnaden og terskelverdien, og med det tilgangen på legemidler, påvirkes i en større sammenheng, og mener det er bekymringsverdig på vegne av norske pasienter.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at dagens alternativkostnad anslås etter en modell fra England. Dette ansla-

get har ikke blitt indeksregulert på 11 år selv om dette er utredet ved flere anledninger. Da det er knyttet stor usikkerhet til hvor godt dette anslaget treffer for norske forhold, gjorde Stortinget følgende vedtak om utredning av en ny terskelverdi for alternativkostnaden, etter forslag fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti (jf. Innst. 461 S (2024–2025)):

«Stortinget ber regjeringen utrede et sikrere anslag på alternativkostnaden for helse- og omsorgstjenesten i Norge, basert på norske data. Stortinget ber regjeringen i mellomtiden, innen utgangen av 2025, gjøre en hurtig utredning basert på tilgjengelige data med mål om å justere dagens alternativkostnad for pris- og produktivtetsutvikling inntil det sikrere anslaget er på plass.»

Disse medlemmer mener dette var et viktig gjennomslag ved behandlingen av prioriteringsmeldingen i 2025 og synes det er kritikkverdig at regjeringen ikke har fulgt opp første del av Stortingets vedtak.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til Stortingets vedtak om utgreiing av ein ny terskelverdi for alternativkostnaden, jf. Innst. 461 S (2024–2025). Denne medlemmen viser til følgjande fleirtalsmerknad i innstillinga:

«(...) Frem til det nye anslaget er på plass, vil flertallet støtte at det gjøres en utredning av hvordan dagens alternativkostnad for pris- og produktivtetsutvikling kan justeres i løpet av høsten 2025.»

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet og Senterpartiet meiner at regjeringa ikkje har følgd opp vedtaket i Innst. 461 S (2024–2025) på ein akseptabel måte. Desse medlemmene reagerer på ordlyden i mandatet til utvalet som skulle gjennomføre ei slik hurtigutgreiing, der departementet skriv at målsetjinga for arbeidet er å:

«(...) vurdere om det finnes grunnlag for å justere dagens alternativkostnadsanslag (...).»

Desse medlemmene registrerer at utvalet konkluderer med at det ikkje finst grunnlag for å justere dagens alternativkostnadsanslag. Desse medlemmene registrerer også at rapporten er blitt kritisert og har skapt stor debatt. Desse medlemmene peikar til dømes på innspel frå Legeforeninga til komiteens høyring, der dei skriv at:

«Claxton-modellen som ligger til grunn for alternativkostnadsanslaget, er metodisk kompleks og beheftet med betydelig usikkerhet, og har svak forankring i norske data. Dessuten er modellen faglig omstridt og koblingen mellom alternativkostnad og terskelverdi kan derfor ikke betraktes som en dokumentert sannhet. Å behandle koblingen som teknisk gitt og politisk nøytral, slik Hurtigutredningen i praksis gjør, er ikke godt dokumentert, verken empirisk eller i litteraturen.»

Og vidare at:

«Når terskelverdien ikke justeres i takt med prisutviklingen, innebærer det i praksis en gradvis innstramning i prioriteringene uten at dette er resultat av et eksplisitt politisk vedtak. Stillstand i terskelverdien er derfor ikke en nøytral videreføring, men en reell prioriteringsbeslutning med konsekvenser for pasienttilgang.»

Desse medlemmene merkar seg at arbeidet med ei ny utgreiing av eit sikrere anslag på alternativkostnaden for helse- og omsorgstenestene i Noreg, basert på norske data enno ikkje er starta opp og at det kan gå lang tid før denne utgreiinga fører til konkrete endringar i anslaget.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet meiner at det er heilt nødvendig for rettferdig prioritering at dagens alternativkostnad som eit minimum blir justert for pris- og produktivitsutvikling inntil det nye nivået for anslaget er på plass. Denne medlemmen meiner at regjeringa straks må følgje opp alle delar av Stortingets vedtak nr. 903.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet og Senterpartiet fremjar følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa snarest følgje opp vedtak nr. 903, jf. Innst. 461 S (2024–2025) og Meld. St. 21 (2024–2025) og sikre at dagens alternativkostnad justeres for pris- og produktivitsutvikling, og påfølgende justere terskelverdien, inntil sikrere anslag for alternativkostnaden basert på norske forhold er på plass, og komme tilbake til Stortinget senest innan utgangen av 2026.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet merker seg at saksbehandlingstiden i Nye medtoder er redusert for saker behandlet etter at nye tiltak ble innført i 2023, og at DMP holder seg godt innenfor målet om å gjennomføre metodevurderinger på 180 dager. Disse medlemmer mener dette viser at det pågår et viktig arbeid for raskere tilgang, bedre ressursbruk og mer etterprøvbare beslutninger, samtidig som prioriteringssystemet fortsatt må videreutvikles.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er bra at det er satt inn tiltak for å få ned saksbehandlingstiden for nye behandlinger. Utfordringen er at dette ikke har påvirket tiden pasienter venter på å få tilgang på nye behandlinger og nye medisiner i nevneverdig grad. Disse medlemmer mener helsetjenestene må måles på når behandlingen faktisk er tilgjengelig for pasientene. Dette er også det Norge måles på internasjonalt gjennom WAIT-rapporten, som fremlegges årlig. Norske pasienter venter ifølge

WAIT-rapporten fra 2025 i gjennomsnitt 524 dager før legemidler blir tilgjengelige gjennom det offentlige helsevesenet. Dette var en økning fra tidligere år.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Stortinget allereie har gjort vedtak i forbindelse med behandlinga av Prioriteringsmeldinga der ein ber regjeringa sørge for at det blir utarbeidd eit nytt estimat for alternativkostnaden basert på norske data, og justering for pris- og produktivitsutvikling, og ut frå det er det ikkje behov for å foreslå det igjen. Det som trengst, er at regjeringa følgjer opp allereie vedtatt politikk frå Stortinget. Denne medlemmen meiner at å vente til nærmare 2029 før ein får ein rapport om dette, er uakseptabel lang tid på å følgje opp Stortingets vedtak.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa redegjøre for hvordan terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten praktiseres i prioriteringsbeslutninger, og vurdere tiltak som sikrer bedre ressursbruk og raskere pasienttilgang til effektive behandlingar.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringa snarest følgje opp vedtak nr. 903, jf. Innst. 461 S (2024–2025) og Meld. St. 21 (2024–2025) og sikre at dagens alternativkostnad justeres for pris- og produktivitsutvikling, og påfølgende justere terskelverdien, inntil sikrere anslag for alternativkostnaden basert på norske forhold er på plass, og komme tilbake til Stortinget senest innan utgangen av 2026.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringa snarlig justere terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten i tråd med prisutviklinga fra 2016 til 2025.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringa årlig inflasjonsjustere terskelverdien basert på pris- og produktivitsutviklinga i helsetjenesten frem til ny justert alternativkostnad basert på norske forhold er bestemt.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen utarbeide et evidensbasert, robust og anvendbart estimat for alternativkostnaden i helse- og omsorgstjenesten som kan baseres på norske data og legges til grunn for prioriteringer, og utvikle en metode for å jevnlig kunne oppdatere estimatet på alternativkostnaden i fremtidige år, herunder forslag til frekvens på justering. Saken må være klar innen høsten 2028, med en delrapport innen høsten 2027 som presenterer foreløpige funn, relevante faktorer og eventuelle veivalg for hva som kan inngå i alternativkostnad.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 28. mai 2026

Kjersti Toppe

leder

Truls Vasvik

ordfører

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

26/1563-

20. april 2026

Dokument 8:238 S (2025-2026) Representantforslag fra Julia Brännström Nordtug, Kristian August Eilertsen, Stig Atle Abrahamsen, Anne Grethe Hauan og Bård Hoksrud om justering av terskelverdien for legemidler

Jeg viser til brev fra helse- og omsorgskomiteén datert 10. april 2026 vedlagt Dokument 8:238 S (2025–2026) med følgende representantforslag fra stortingsrepresentantene Julia Brännström, Kristian August Eilertsen, Stig Atle Abrahamsen, Anne Grethe Hauan og Bård Hoksrud:

- 1. Stortinget ber regjeringen snarlig justere terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten i tråd med prisutviklingen fra 2016 til 2025.*
- 2. Stortinget ber regjeringen årlig inflasjonsjustere terskelverdien basert på pris- og produktivitsutviklingen i helsetjenesten frem til ny justert alternativkostnad basert på norske forhold er bestemt.*
- 3. Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvordan terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten praktiseres i prioriteringsbeslutninger, og vurdere tiltak som sikrer bedre ressursbruk og raskere pasienttilgang til effektive behandlinger.*

Svar

- 1. Stortinget ber regjeringen snarlig justere terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten i tråd med prisutviklingen fra 2016 til 2025.**
- 2. Stortinget ber regjeringen årlig inflasjonsjustere terskelverdien basert på pris- og produktivitsutviklingen i helsetjenesten frem til ny justert alternativkostnad basert på norske forhold er bestemt.**

I forbindelse med behandling av Meld. St. 21 (2024-2025) *Helse for alle. Rettferdig prioritering i vår felles helsetjeneste*, fattet Stortinget, jf. Innst. 461 S (2024-2025) anmodningsvedtak 903:

«Stortinget ber regjeringen utrede et sikrere anslag på alternativkostnaden for helse- og omsorgstjenesten i Norge, basert på norske data. Stortinget ber regjeringen i mellomtiden, innen utgangen av 2025, gjøre en hurtig utredning basert på tilgjengelige data med mål om å justere dagens alternativkostnad for pris- og produktivitsutvikling inntil det sikrere anslaget er på plass».

På bakgrunn av anmodningsvedtaket ga Helse- og omsorgsdepartementet Direktoratet for medisinske produkter (DMP) i samarbeid med Helsedirektoratet (Hdir) i oppdrag å gjennomføre en hurtigutredning basert på tilgjengelige data med mål om å justere dagens alternativkostnad for pris- og produktivitsutvikling inntil det sikrere anslaget er på plass.

Alternativkostnaden kan defineres som hvor mye helse som går tapt når ressurser brukes på et tiltak i stedet for et annet alternativ. Beregning av alternativkostnaden er et empirisk spørsmål. Terskelverdien og alternativkostnaden er ikke nødvendigvis det samme. Terskelverdiene, som benyttes i den norske helsetjenesten, tar utgangspunkt i anslaget på alternativkostnaden, men vektlegger i tillegg alvorlighet. Det er høyere terskelverdier, det vil si betalingsvillighet, jo alvorligere tilstander. Etske vurderinger ligger til grunn for denne vektingen.

Direktoratene ble bedt om å kartlegge hvilke justeringer som kan gjøres på bakgrunn av tilgjengelige data og tydeliggjøre eventuelle manglende data for å justere alternativkostnaden, jf. anmodningsvedtaket.

I utredningen skulle direktoratene også kartlegge og beskrive internasjonale erfaringer med å justere alternativkostnaden av relevans for arbeidet i Norge. En ekstern referansegruppe med representanter fra akademia, de regionale helseforetakene og kommunal sektor ble benyttet i arbeidet. Rapporten ble levert 5. januar i år og sendt på høring med høringsfrist 15. februar. En oppdatert versjon av rapporten ble levert 25. februar.

Kunnskapsgrunlaget for ev. justering

I rapporten oppgir DMP og Hdir at det er behov for data for tre forhold for å kunne justere alternativkostnaden innenfor det utvidede helsetjenesteperspektivet som er lagt til grunn for prioriteringer i helse- og omsorgstjenesten. Det er data om 1) lønns- og prisvekst, 2) produktivitsvekt, der produktivitsveksten avhenger av endring i aktivitet og av endringen i produksjonen av gode leveår (QALY-er) per tjeneste, dvs. endring i helsegevinst og 3) realvekst i helse- og omsorgsbudsjettet.

DMP viser i rapporten til at alternativkostnaden er kostnadene knyttet til de ressursene som er nødvendig for å gi et ekstra godt leveår (QALY) i helsetjenesten. Dette vil i hovedsak være kapital (bygninger og utstyr), arbeidskraft, legemidler og forbruksmateriell. DMP mener at

kostnadsdeflatoren for de regionale helseforetakene er det beste målet for pris- og lønnsveksten. DMP vurderer at prisvekst isolert sett tilsier en økning i alternativkostnaden. DMP mener imidlertid at prisvekst alene ikke kan brukes som grunnlag for å justere alternativkostnaden, da denne også avhenger av produktivitet. Hvis helsetjenesten blir mer produktiv og det som produseres gir en økt helsegevinst, vil kostnadene for å produsere et ekstra godt leveår gå ned. Innenfor den samme budsjetttrammen tilsier det at alternativkostnaden bør justeres ned.

Innenfor produktivitet i helsetjenesten er det to faktorer som er særlig viktig. Det ene er antall aktiviteter eller helsetjenester som produseres, og det andre er antall gode leveår eller QALY (helsegevinsten) som produseres. Økt kvalitet på aktivitetene genererer flere gode leveår. Tall fra teknisk beregningsutvalg (TBU) for spesialisthelsetjenestens økonomi tilsier at det ikke er grunnlag for å justere alternativkostnaden for produktivitetsendringer i tjenesteproduksjon etter 2015 grunnet aktivitetsendringer.

TBU-dataene er imidlertid ikke et godt mål for endring i helsegevinst (QALY-er) som produseres i helsetjenesten. Faktorer som kan øke helsegevinst for de tjenestene som leveres er ny og bedre kunnskap, nye medisinske produkter, forbedrede prosedyrer/retningslinjer, organisering av tjenesten, teknologiske fremskritt som øker kvaliteten på tjenestene og gir økt forventet levealder i befolkningen. Det har siden alternativkostnaden ble tatt i bruk som grunnlag for terskelverdisystemet, vært gjort mange investeringer i slike faktorer. DMP vurderer at det er grunn til å tro at produksjonen av QALY-er i helsetjenesten har økt etter 2015. Hvor stor denne økningen er, finnes det ikke gode tall på per nå, så økningen kan ikke kvantifiseres.

Skulle en bare justert for pris- og lønnsvekst, tilsier dette en økning av alternativkostnaden på 40 prosent siden 2016, dvs. gjennomsnittlig økning på 4 prosent hvert år. Men, om produktivitetsveksten er for eksempel 1 prosent per år siden 2016, tilsier det isolert sett en reduksjon i terskelverdien på 10 prosent når vi ser samlet på perioden 2016-2025. Er den på 2 prosent pr år blir reduksjonen 20 prosent. Å ha kjennskap til utviklingen i produktiviteten, herunder helsegevinsten de siste 10 årene er altså av stor betydning for hvor mye alternativkostnaden bør justeres. Dette mangler vi data for.

En realvekst i helsebudsjettene vil også være en faktor som bør vurderes når man vurderer om en justering i alternativkostnaden er fornuftig. Realvekst i helsebudsjettene ville gitt økte ressurser til å kjøpe enten flere helsetjenester, eller betale mer for de helsetjenestene vi tar i bruk. Realvekst i helsebudsjettene vil derfor trekke i retning av at man kunne økt alternativkostnaden og den påfølgende terskelverdien og fått samme mengde eller flere helsetjenester innenfor budsjetttrammen. Hensyntatt demografiske endringer, er bevilgningsnivået til spesialisthelsetjenesten i 2025 på om lag samme nivå som i 2016, selv om Teknisk beregningsutvalg for spesialisthelsetjenesten anslår at det har vært en realvekst siden 2022. DMP vurdering er derfor at endring i helsebudsjettene ikke gir grunnlag for å endre alternativkostnaden.

Oppsummert mener DMP at alternativkostnaden ikke kan økes basert på pris alene fordi prisvekstdata må kobles til produktivetsdata for faktiske helseutfall. Det finnes ikke tilgjengelig data som kobler prisvekstdata til produktivetsdata som angir faktiske helseutfall. DMP mener dette gjør at det vanskelig å komme med anbefaling om hva som vil være en riktig midlertidig justering av alternativkostnaden. Dette gjelder også for spørsmålet om det er mulig å etablere en systematikk for eventuelt å kunne foreta årlige justeringer av alternativkostnaden over tid.

DMP og Hdir pekte også på at oppdaterte studier fra England indikerer at dagens anslag på alternativkostnaden som benyttes i Norge er for høyt. Dette sammen med manglende data for en justering, gjør at DMP og Hdir anbefalte å ikke midlertidig justere alternativkostnaden.

I høringen av rapporten fra DMP og Hdir kom det i overkant av 50 hørings svar. Svar fra akademia og offentlige virksomheter støtter i all hovedsak rapportens konklusjoner, mens hørings svarene fra representanter for legemiddelindustrien og pasient- og brukerorganisasjoner, samt noen fagforeninger, er kritiske til konklusjonene og mener alternativkostnaden bør justeres. De mener rapporten i for liten grad belyser konsekvensen av ikke å justere alternativkostnaden nå.

Flere høringsinstanser ga også innspill til at den større utredningen basert på norske data må sørge for åpenhet om antakelser, modeller og usikkerhet, herunder publisering av kode- og modellvalg. Det ble videre pekt på behovet for en fast og forutsigbar mekanisme for årlig eller periodisk oppdatering. Det ble videre etterlyst analyser av variasjon mellom sektorer (den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten), diagnosegrupper, geografi og alvorlighet, samt ikke-medikamentelle tiltak. Det ble også etterlyst framtidige modeller eller anslag som fanger opp (1) langtidseffekter av behandling (gevinst og kostnader over tid), og/eller (2) mulig økning i QALY-produksjon per tjeneste som følge av teknologi, endrede prosedyrer og økt overlevelse og/eller levealder. Dette er viktige momenter å få vurdert når vi skal videreutvikle prioriteringssystemet i den norske helsetjenesten.

Mulige effekter av midlertidig justering

I representantforslaget vises det til at dagens terskelverdi i praksis kun påvirker vurderingen av nye legemidler og at budsjettkonsekvensene av en økning av terskelverdien kun er begrenset til de legemidlene som inkluderer kostnad-per-QALY-analyser. Forslagstillerne mener at dette gjaldt kun 16 av 130 metoder som ble behandlet i Nye metoder i 2025. Jeg viser til at alle legemidler som vurderes i Nye metoder skal vurderes i henhold til prioriteringskriteriene og dermed dagens alternativkostnad, herunder terskelverdier. Dersom ett nytt legemiddel antas å ha tilsvarende effekt som et allerede innført legemiddel, er det ikke nødvendig å gjennomføre en kostnad-per-QALY-analyse, men legemiddelet må like fullt vurderes mot terskelverdien for det som allerede er innført i tjenesten. Det innebærer at en økning av terskelverdien vil gjelde alle nye legemidler som vurderes i Nye metoder, ikke bare de sakene hvor det gjennomføres en kostnad-per-QALY-analyse. Tilsvarende vurderinger gjelder for legemidler som er finansiert over blåreseptordningen hvor det er en tendens mot

at flere og flere blåresept-preparater må gjennom prisforhandling før de kan innføres. I 2025 ble det vurdert 103 metoder i blåreseptordningen, hvorav 28 var metodevurderinger og 75 var pris -og refusjonsvedtak.

Utgiftene til legemidler i 2024 utgjorde om lag 30,6 mrd. kroner, hvorav 16 mrd. kroner var utgifter over folketrygden og 14,6 mrd. kroner var utgifter til legemidler i sykehusene. Forslagsstillerne viser til at en økning av alternativkostnad tilsvarende prisvekst på 40 prosent, vil tilsvare en ev. merkostnad på 4 prosent av legemiddelbudsjettet i spesialisthelsetjenesten. Dersom dette legges til grunn, utgjør det en merkostnad på nærmere 600 mill. kroner i spesialisthelsetjenesten. Skulle det samme gjelde for folketrygden, blir økningen samlet på i overkant av 1,2 mrd. kroner. Det innebærer at vi måtte betale 1,2 mrd. kroner mer for de samme legemidlene, med den samme helsegevinsten, samtidig som midler til andre helsetjenester som for eksempel rehabiliteringstjenester eller oppfølging av kronikere må reduseres med tilsvarende beløp. Gitt at alle nye saker vurderes mot tersklene, vil kostnadene antagelig overstige dette. Økes terskelverdiene vil det trolig også legges press på at tidligere beslutninger om innføring av legemidler med ønske om revurdering av saker opp mot nye terskler. Dette ville trolig øke legemiddelkostnadene ytterligere. Denne type konsekvenser vil akkumuleres over år.

Forslagsstillerne viser i anmodningsvedtaket til alternativkostnaden på 275 000 kroner, og ber samtidig om at terskelverdien justeres. Beslutningsforum og DMP (tidligere Statens legemiddelverk) har siden 2016 benyttet seg av Magnussengruppens inndeling av alvorlighet i Magnussentrappen som en pekepinn for avveining mellom nytte, ressursbruk og alvorlighetsgrad. Magnussentrappen innebærer ulike terskelverdier avhengig av alvorlighet. Terskelverdiene varierer fra 275 000 kr. per QALY til 825 000 kr. per QALY avhengig av alvorlighet. Det kan i tråd med Stortingets beslutninger aksepteres et lavere krav til dokumentasjon og høyere ressursbruk enn dette for enkelte tiltak rettet mot særskilt små pasientgrupper med svært alvorlig tilstand. Mange av sakene i Nye metoder har høy alvorlighetsgrad og vurderes dermed opp mot de høyeste terskelverdiene.

I årene 2023, 2024 og 2025 ble det innført 26 legemiddelsaker hvor det var gjennomført en kostnad-per-QALY-analyse. Gjennomsnittlig kostnad-per-QALY i disse sakene har vært om lag 550 000. I tillegg er det innført 5 saker innen ordningen for små pasientgrupper med svært alvorlig tilstand hvor gjennomsnittlig kostnad-per-QALY har vært vesentlig høyere.

Effekten av en ev. økning av terskelverdien vil avhenge av en rekke forhold, blant annet hvilken pris leverandører velger å sette på sine produkter. Selv om terskelverdien skal ligge til grunn for hele tjenesten, er det først fremst i forbindelse med vurdering av nye metoder i spesialisthelsetjenesten og i blåreseptordningen hvor denne benyttes systematisk. I høringen av rapporten fra DMP har flere legemiddelselskaper gjort beregninger av hva de mener vil være de budsjettmessige konsekvensene av å øke terskelverdien. Selv med uendrete budsjetter og mulige prisreduksjoner via anbudsprosesser, vil en økt terskelverdi gi mulighet til å øke prisene opp mot et høyere nivå. Dette vil kunne ha betydelige vridningseffekter.

Dersom vi betaler mer for de samme legemidlene uten av vi får mer helse for de samme pengene, vil det innebære en merkostnad som vil gå på bekostning av andre helsetilbud.

En oppjustering av alternativkostnaden med påfølgende økning av terskelverdien og betalingsviljen, vil kunne være krevende å reversere eller nedjustere dersom det viser seg at oppjusteringen ble foretatt på feil grunnlag. Dette må ses i sammenheng med at det kan oppstå situasjoner hvor enkelte pasientgrupper da ikke lenger gis tilgang til legemidler eller behandlingsmetoder fordi kostnadene vurderes som for høye, samtidig som helsetjenesten tidligere har akseptert tilsvarende eller høyere ressursbruk for andre grupper. Slike utfall vil kunne utfordre opplevd rettferdighet og svekke legitimiteten i prioriteringsbeslutningene.

Videre vil endringer i seg selv ha betydelige administrative konsekvenser, blant annet knyttet til behov for reviderte metodevurderinger, eventuell omgjøring av tidligere beslutninger og tilpasninger i beslutningssystemene. Det er også grunn til å anta at en justering foretatt uten kunnskapsgrunnlag vil måtte gjennomføres flere ganger, ettersom det er lite sannsynlig at man ved en isolert justering treffer et nivå som samsvarer med estimatet for alternativkostnaden som blir systematisk frembrakt slik det kommende oppdraget er tenkt. Dette understreker behovet for en kunnskapsbasert og helhetlig tilnærming før eventuelle endringer gjennomføres.

Samlet vurdering

Jeg har vurdert de ulike alternativene, herunder å justere alternativkostnad og tersklene på grunnlag av kun prisutviklingen. Samlet sett mener jeg det innebærer større risiko å justere terskelverdiene på usikkert og manglende grunnlag enn å utsette justeringen noe i tid.

Jeg viser videre til at et samlet Storting i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 34 (2015–2016) og Meld. St. 21 (2024–2025) har sluttet seg til at alternativkostnaden, den totale budsjetttrammen og prinsippene for prioritering er faktorer som henger tett sammen. Tilsvarende ble også lagt til grunn i Meld. St. 38 (2020-2021). Stortinget har imidlertid ikke tatt stilling til hvordan forholdet er mellom alternativkostnaden, terskelverdiene, den totale budsjetttrammen og prinsippene for prioritering, herunder hva en endring i terskelverdiene, skal innebære for helse- og omsorgsbudsjettene. Jeg mener at terskelverdiene ikke kan heves uten en nærmere vurdering av dette forholdet.

Samtidig forstår jeg at det kan oppleves lenge å vente med en ev. slik justering til den større utredningen av alternativkostnaden i Norge er gjennomført. Jeg mener likevel at det er riktig, da det å ha godt estimat for alternativkostnaden og regel for justering er så sentralt for prioritering i tjenesten.

Jeg oppfatter at det er faglig enighet om at følgende forhold bør legges til grunn for en justering: 1) lønns- og prisvekst, 2) produktivitetsvekt, der produktivitetsveksten avhenger av endring i aktivitet og av endringen i produksjonen av gode leveår (QALY-er) per tjeneste, dvs. økt helsegevinst og 3) realvekst i helse- og omsorgsbudsjettene. Jeg ber Stortinget om tilslutning til at det er disse forholdene som legges til grunn for justering av en alternativkostnad basert på norske data framover.

Jeg viser videre til at Stortinget i forbindelse med behandlingen av prioriteringsmeldingene har sluttet seg til at forhold som ligger utenfor helse- og omsorgstjenesten, slik som utenrikspolitiske eller næringspolitiske forhold, ikke skal legges til grunn for prioriteringsbeslutninger i helse- og omsorgstjenesten, og da heller ikke for en justering av alternativkostnaden.

Videre prosess

Jeg vil raskt, senest før sommeren, gi DMP i oppdrag å anskaffe den større utredningen av alternativkostnaden med norske data. Denne utredningen skal gi et godt estimat for alternativkostnaden i Norge med norske data. Den skal også foreslå en metodikk for justering av alternativkostnaden samt hyppigheten av justeringen, basert på foreslåtte forhold for justering omtalt i avsnittet over.

Jeg mener en slik tilnærming vil gi et bedre grunnlag for justering av alternativkostnaden, og er i tråd med intensjonene i Stortingets anmodningsvedtak 903 om å fremskaffe et sikrere anslag for hva alternativkostnaden er i Norge. En justering med mangelfulle data vil ikke gi et godt bilde av hvordan utviklingen i alternativkostnaden har vært siden 2016. Jeg mener derfor vi må avvente den større utredningen også for å fastslå hvordan en jevnlig justering konkret skal gjøres.

3. Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvordan terskelverdien for kostnadseffektivitet i helsetjenesten praktiseres i prioriteringsbeslutninger, og vurdere tiltak som sikrer bedre ressursbruk og raskere pasienttilgang til effektive behandlinger.

I Meld. St. 21 (2024–2025) *Helse for alle – Rettferdig prioritering i vår felles helsetjeneste*, redegjøres for hvordan prioriteringskriteriene i dag praktiseres i helse- og omsorgstjenesten, samtidig som meldingen peker på et fortsatt behov for evaluering og videreutvikling av systemet for prioritering. Særlig gjelder dette hvordan vi i større grad kan ta i bruk terskelverdier og systematiske beregninger av kostnadseffektivitet som støtte for prioriteringsbeslutninger i alle deler av helse- og omsorgstjenesten. Regjeringen har derfor igangsatt flere utviklingsarbeider med sikte på å styrke implementeringen av de prioriteringskriteriene Stortinget har sluttet seg til. Målet er en mer effektiv ressursbruk, raskere og mer likeverdig tilgang til nye og virkningsfulle behandlingsmetoder for pasientene, samt å styrke legitimiteten til prioriteringssystemet. Dette omfatter blant annet arbeid med å redusere ventetider til helsehjelp og forbedre pasientflyt, særskilte tiltak for å sikre bedre prioritering og tilgang til behandling for små og sårbare pasientgrupper, herunder pasienter med sjeldne diagnoser, samt at det er lagt fram en veileder for prioritering i kommunale helse- og omsorgstjenester. Samlet sett skal dette bidra til en mer bærekraftig og rettferdig helsetjeneste.

Systemet for Nye metoder har over tid vært gjenstand for evaluering og videreutvikling. På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet gjennomførte Proba samfunnsanalyse en evaluering av organisering, prosesser og beslutningsgrunnlag i systemet. Evalueringen ga et samlet bilde av et system som i hovedsak fungerer i tråd med formålet, men som også har

forbedringspunkter knyttet til blant annet åpenhet, legitimitet, involvering og effektivitet i beslutningsprosessene. Regjeringen har fulgt opp evalueringen gjennom løpende utviklingsarbeid i samarbeid med de regionale helseforetakene og aktørene i systemet for Nye metoder. Dette har blant annet omfattet justeringer i arbeidsformer, styrking av beslutningsgrunnlag og tiltak for bedre samhandling og etterprøvnbarhet over tid.

I Meld. St. 21 (2024–2025) tydeliggjøres at rask tilgang til effektive tjenester, herunder behandlingsmetoder, er et sentralt mål for prioritering. Jeg viser særlig til oppdrag til de regionale helseforetakene om å evaluere om ordningen for vurdering av metoder til særskilt små pasientgrupper fungerer etter hensikten og praktiseres i tråd med de vedtatte føringene fra Stortinget. Oppdraget ble gitt i januar 2026, med forventet ferdigstilling i juni 2026.

Det pågår også et kontinuerlig utviklingsarbeid blant aktørene i Nye metoder. Årsrapporten for 2025 for nye metoder viser at saksbehandlingstiden går ned for saker som er behandlet etter at nye tiltak ble innført i 2023. For oppdrag med metodevurdering og tilhørende prisnotat, var den samlede tidsbruken i gjennomsnitt 382 dager fra legemiddelet fikk markedsføringstillatelse (MT) i Norge til det forelå en førstegangsbeslutning i Beslutningsforum. Dette viser oversikten over alle saker der leverandørene selv har anmodet at saken skal behandles i Nye metoder. I fjor viste årsrapporten at tidsbruken for alle typer oppdrag var på 481 dager.

Direktoratet for medisinske produkter (DMP) holder seg godt innenfor målet om å gjennomføre metodevurderinger på 180 dager, med et gjennomsnitt på 133 dager for oppdrag med metodevurdering og tilhørende prisnotat i perioden fra 2024. Sykehusinnkjøp bruker 11 dager i gjennomsnitt på sin saksbehandling, mens RHF-ene bruker i snitt 39 dager på gjennomgang og forberedelse til Beslutningsforum. Leverandørene bruker i snitt 135 dager fra et legemiddel får MT til dokumentasjonen er mottatt hos DMP, og i snitt må det ventes 73 dager fra leverandør på ytterligere dokumentasjon.

Vi jobber kontinuerlig med å forbedre systemet for prioritering i helse- og omsorgstjenesten. Det er gitt flere konkrete oppdrag om dette. Samtidig er det viktig for meg å understreke at det gjøres godt arbeid med prioritering i tjenestene, og systemet fungerer i hovedsak godt, selv om det alltid vil være rom for forbedring.

Med hilsen

Jan Christian Vestre

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteen

Deres ref

Vår ref

Dato

26/1563-

18. mai 2026

Spørsmål til statsråden i sak Dok 8:238 – Oppfølgingsspørsmål

Jeg viser til brev av 13. mai fra helse- og omsorgskomiteen ved saksordfører Truls Vasvik til behandling av Dokument 8:238 S (2025-2026). I brevet etterspørres informasjon om ev. merkostnad til legemidler over folketrygden ved økning av terskelverdien. Det bes om en utdypning av hvordan man har kommet fram til en ev. kostnadsøkning på 1,2 mrd. kroner til legemidler i spesialisthelsetjenesten og folketrygden.

Jeg viser til følgende avsnitt i brev av 20. april som svar på Dokument 8:238 S (2025-2026): «Utgiftene til legemidler i 2024 utgjorde om lag 30,6 mrd. kroner, hvorav 16 mrd. kroner var utgifter over folketrygden og 14,6 mrd. kroner var utgifter til legemidler i sykehusene. Forslagsstillerne viser til at en økning av alternativkostnad tilsvarende prisvekst på 40 prosent, vil tilsvare en ev. merkostnad på 4 prosent av legemiddelbudsjettet i spesialisthelsetjenesten. Dersom dette legges til grunn, utgjør det en merkostnad på nærmere 600 mill. kroner i spesialisthelsetjenesten. Skulle det samme gjelde for folketrygden, blir økningen samlet på i overkant av 1,2 mrd. kroner. [...]»

Alternativkostnaden gjelder for hele helse- og omsorgstjenesten, herunder legemidler i spesialisthelsetjenesten og legemidler over folketrygden. Utgiftene over folketrygden til legemidler utgjorde 16 mrd. kroner i 2024. 4 prosent av dette tilsvarer 640 mill. kroner. Utgiftene til legemidler i spesialisthelsetjenesten utgjorde 14,6 mrd. kroner i 2024. 4 pst. av dette tilsvarer 584 mill. kroner. Til sammen utgjør 4 prosent av samlede legemiddelkostnader i 2024 1,224 mrd. kroner.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Jan Christian Vestre', written in a cursive style.

Jan Christian Vestre

